

סיכום מאמר
הפעלה תרבותית של צרכנים
קרול סיגל ושות'
ארה"ב, 2016

Siegel, C. E., Reid-Rose, L., Joseph, A. M., Hernandez, J. C., & Haugland, G. (2016). Cultural activation of consumers. *Psychiatric Services*, 67(2), 153–155. doi: 10.1176/appi.ps.201500278

נכתב במסגרת פרויקט חומר מקצועי בעברית של אתר יספר"א - ispraisrael.org.il

סוכם על-ידי אילה פרידלנדר כץ

קריאת הסיכום אינה מהווה תחליף לקריאת המאמר המלא!

כל הזכויות שמורות

© Copyright יספר"א האגודה הישראלית לשיקום פסיכיאטרי (ע"ר)

ראיות מצטברות מראות כי הרבה פעילויות ספציפיות מכוונות-תרבות שמובילים ארגונים, תכניות ואנשי מקצוע יכולות לשפר תוצאות ולהפחית עלויות. מסוגלות תרבותית (Cultural competence) הוגדרה כ"מערך תואם של התנהגויות, גישות ומדיניות שחברות יחד בתוך ארגון... או בקרב אנשי מקצוע ומאפשרות... להם לעבוד ביעילות במצבים בין-תרבותיים". הגדרה זו מדגישה כי מסוגלות תרבותית היא התערבות מערכתית, המקיפה פעילויות בכל הרמות של מערכות העזרה. מי שמפיק תועלת ממסוגלות זו הם צרכנים. עם זאת, התפקיד המובחן שצרכנים יכולים למלא בקידום מסוגלות תרבותית טרם זכה להתייחסות.

הפעלה בריאותית (Health activation) אומצה על-ידי רפורמטורים כדרך לשפר את תוצאות המטופלים. זהו מושג ממוקד-אדם המשקף כי יעילותו של טיפול בריאותי היא רחוב-דו-סטרי. מטופלים אקטיביים בנושאים בריאותיים (Health-activated patients) משתתפים במתן הטיפול שלהם על ידי כך שהם נעשים בעלי ידע ומפנים שאלות אל נותן השירות שלהם לגבי טיפולים, אורח חיים בריא ופעולות לשליטה באתגרים הבריאותיים שלהם. מטופלים אקטיביים יותר הראו תוצאות בריאותיות טובות יותר. גם בתחום בריאות הנפש מעודדים צרכנים לקחת תפקידים אקטיביים יותר בטיפול שלהם. לדוגמא, כלי מבוסס-מחשב, התומך בקבלת החלטות משותפת, מאפשר לצרכנים לצפות ולהעיר על היסטוריית השימוש שלהם בתרופות פסיכו-טרופיות, להגיע לחומרי הסברה וכלים להחלמה ולהשתמש בכלים לקבלת החלטות משותפת. התערבות אחרת היא תכנית למידה בריאותית בת שלושה מפגשים, המלמדת לקוחות לנסח שאלות ולתכנן כיצד

לשוחח ולהתייחס לגורמים שמשפיעים על הטיפול הנפשי שלהם. גישות אלה אינן מתייחסות ספציפית לנושאים תרבותיים.

הפעלה תרבותית ומדידתה

"הפעלה תרבותית" מוגדרת כהכרה של הצרכן בחשיבות מתן מידע תרבותי לנותני השירות, הכולל שיוך תרבותי, אתגרים, השקפות וגישות כלפי טיפול בבריאות הנפש ורפואה כללית, כמו גם הביטחון של הצרכן ביכולתו לספק מידע זה. הפעלה תרבותית היא צורה של קבלת החלטות משותפת והיבט של העצמת הצרכן. האיגוד הפסיכיאטרי האמריקאי הכיר בכך שמידע תרבותי הינו קריטי לקביעה הולמת של דיאגנוזה, טיפול ותכנון החלמה.

הפעלה תרבותית מתרחשת לאורך זמן ועל-פני שלבים: **שלב 1: השגת מודעות** - הצרכן נעשה מודע לערכו של מידע תרבותי כצורה של אוריינות בריאותית, הוא רוכש הבנה לכך שמידע תרבותי על אתגרי הבריאות הנפשית שלו יכול לתרום לאבחנה, לתכנון הטיפול ולהמלצות לגבי החלמה בקהילה. **שלב 2: הכנה לפעולה** - עוסק בהגברת המודעות, במהלכה הצרכן מאשר את זהויותיו התרבותיות, בוחן היבטים תרבותיים המשפיעים על ראייתו ביחס לאתגרי הבריאות הנפשית, כדי לקבוע מה עוזר ומה מעכב אותו בהחלמה. **שלב 3: נקיטת פעולה** - כאשר הצרכן מרגיש בנוח להעביר מידע. צרכנים מופעלים תרבותית עשויים להיות מוכנים להציג מידע תרבותי בכל זמן או לכל אדם שלהרגשתם יפיק מכך תועלת. **שלב 4: להישאר אקטיבי** – להרגיש ביטחון לחזור על מידע כאשר הדבר מתאים ולעדכן את המידע עם השתנות נסיבות החיים. סולם למדידת הפעלה תרבותית פותח במסגרת קבוצת מחקר על מנת למדוד את התקדמות הצרכן על-פני שלבים אלה וכעת נבחנת מהימנותו.

דרכים מגוונות יכולות לתמוך באקטיבציה תרבותית. לדוגמא, "סימני הפעלה תרבותית" הוא מערך של 15 סימנים שתפקידם לסייע לצרכנים לספק לנותני השירות מידע תרבותי לגבי זהויותיהם, השקפותיהם ואתגריהם הנפשיים והתמיכות והחסמים שהם עשויים לפגוש. סימני הפעלה תרבותית מעודדים צרכנים לדבר על זהויות תרבותיות רב-מימדיות שכן רוב האנשים מזדהים עם "קבוצה אינהרנטית" כמו קבוצה אתנית ועם קבוצה או קבוצות נוספות שבהן התנסו בנסיבות חייהם. עמיתים מומחים הם בחירה מצוינת כדי לאפשר תהליך של אקטיבציה תרבותית. יש להם ניסיון חיים עם מחלת נפש והם עובדים עם תכניות קליניות ותומכים בצרכנים להיות מעורבים ולהישאר בטיפול. הם יכולים לעזור לצרכנים להבין את הערך של סימנים תרבותיים ולתרגל שימוש בהם. חומרי הכשרה לעמיתים מומחים ואנשי סגור נמצאים כעת בשלבי הכנה כדי לתמוך בתהליך זה. גם מתאמי טיפול, העובדים בתכניות משולבות חדשות, יכולים לתמוך בהפעלה תרבותית, המתיישבת עם ראייה הוליסטית של הלקוח. בנוסף, חדרי המתנה יכולים להכיל חומרי הסברה ידידותיים למשתמש, המעודדים הפעלה תרבותית או פוסטר המציין את סימני הפעלה התרבותית. הקונספט יכול להיות מוצג בתכניות הכשרה לרופאים ובהכשרת מטפלים למסוגלות תרבותית על-מנת לעורר תמיכה קלינית ופתיחות לשמיעת המידע התרבותי.

ישימות של הפעלה תרבותית

התגובות כלפי הפעלה תרבותית בקרב קבוצות של בעלי עניין במסגרות שונות שבהן הוצג המודל היו ברובן נלהבות. נציגי צרכנים ונותני שירותים תמכו ברעיון אף שתגובותיהם של מטפלים היו מעורבות. כמה מטפלים הביעו דאגה מכך ששימוש בקבלת החלטות משותפת ובהפעלה תרבותית עשוי להוביל צרכנים להפחית מערכה של עבודתם הקלינית של המטפלים ובכך לצמצם את יעילותה. עמיתים מומחים הרגישו כי חלק מהמטפלים לא יהיו מעוניינים במידע תרבותי, יתייחסו אליו כחסר חשיבות או יסיקו כי מידע זה שולי יחסית למידע קליני אחר שמתקבל באמצעות טכניקות ראיון קונבנציונאליות.

שינויים במערכת בריאות הנפש בארה"ב יוצרים תנאים המעודדים הטמעה של מסוגלות תרבותית של אנשי מקצוע והפעלה תרבותית של צרכנים. לדוגמא: יוזמות ושירותים במסגרת רפורמת הבריאות בארה"ב (Medicaid reform) מחויבים לכלול מרכיבים של מסוגלות תרבותית. מרכיבים אלה נדרשים בכלל השירותים שמבוססים על תכנית התשלומים של הרפורמה. תכנית התשלומים פועלת לפי מודל תשלום מבוסס-ערך של טיפול משולב, שבו רשת של נותני שירותים מקבלת תמריצים כספיים כקבוצה כאשר ללקוחות ברשת זו יש תוצאות משופרות.

מסקנות

הפעלה תרבותית היא מושג חדש ודרושה בחינת הקשר שלו לתוצאות. מכל מקום, אנו משערים כי שימוש גובר בהפעלה תרבותית ישפר את תוצאות הצרכנים וכלים מגוונים יכולים להגביר את ההפעלה התרבותית של צרכנים. מודלים חדשים של טיפול התומכים במסוגלות תרבותית ובגישות לטיפול ממוקד-אדם, מציעים הזדמנות לבחון את ערכה של הפעלה תרבותית.